

ERROTARIAREN TXAKURRA

Izkuntza guzietan izan dira beti aurren ipui edo kontutxoak. Asko badira denetan berdinak; beste asko, lekukoak.

Ipuia, erri baten nortasuna zain-zainetik ezagutzeko asko balio duen gauza baita, behar litzake den bezela bildu.

Euskal-erria beste asko gauzatan dena, ontan ere aberatsa da. Aurrari beldurra sartzeko baditu an-emenka “mozorro” bat, basa-jauna, tartaroa, mamutea, ta sorginak. “Laminen” gauzak ere badira, eta nork daki zenbat! Beste batzutan “jende gaistoek” egina dela aditzearekin ixil ixila gelditzen dira aurrak.

Alare, basa-piztien gaiak dira gure artean ugarietak; eta axeria nagusi dela esanen nuke. Izanez ere, bazter guzitan ba baita! Best’alde ollategiak etxe ondotan izateak asko egiten duke. Dena dela, maltzurkeriaren marka berekin du axeriak.

Duela egun gutti aitzen nuen ipui polit bat; lau urte ez ditu kondatu zidan aurrak. Gau sandu guziz aitu behar du bere aitarenaganik alako zerbait —eta bestela ez da gauz onik—; ala jua diraspaldi utziak ziren ipuiak ateratzen. Ori esateko denborarik ere ez du eman nai aurrak:

—Aita, “errotako txakurrarena” nik badakit, eh!

Xeetasun bat edo beste utseginik ere naiago izan nuen aurraren agotik aditu; obeki ageri da zer den gogoan geiena artua duen ura, eta asi zitzaugun jende aundi bat bezela:

—Bazen txori bat poolita “intxordian”, eta zituen arbol batean lau hume. Kanta ta kanta ari zen, eta esaten zuen:

—Nik lau hume zoozkiet, kox kox...!

Axeriak gosia zokien eta jua zakion belaxe (bere alaxe):

—Ekarri nehi hume bat —esan zion.

—Eta gero nik iru bakarrik? Ez, ez...

—Ezetz! Arbola botako dut. (Eta nun asten den xirripi xarrapa arbola botatzen.)

Ori ikustean txoriak agindu zion hume bat emanen ziola eta ez arbolik botatzeko. Ozka batez jan zuen lapur arek, eta orduan asi zen zalapartaka, esanez:

—Eztarrian gelditu dakitelaaa!!! Ekarri beste txori bat! Ekarri beste txori bat...

Arriturik bota zion amak bigarrena eta gero beste biak; ba bai zakien zein gaistoa zen axeria.

An ziren txoriaren garrexiak jua: zenian axeria hume guziak janta. Aitu zituen oiak errotariaren txakurrak eta etorri zen lasterka, mihia ateraik:

—Zer duzu gaur ala negar egiteko?

—Axeriak lau humiak janttitelaaa (jan dazkitela)!

Etzazula negarrik egin. Ni tripez-gora jarriko naiz eta zu ixildu gabe kantaz asi. Ala esan bear duzu:

—Errotariaren txakurra hil dela. Errotariaren txakurra hil deela!!!

Bai aitu-re axeriak, eta an etorri zen pozez beterik:

—Zer duzu ori? —galdegin zion.

—Ez alduzu aitu? Errotariaren txakurra hil dela.

—Nun dago, ba?

—Ortxe tripez-gora.

—Ah zikina! —esan zuen axeriak—; nere denboran amaika laster eginazi diak bainan gaur k... egin bear diat agora.

Orduan errotariaren txakurrak, zirrist-zarrast azpitik gora tripa ideki zion eta lau txorikumeak bizirik atera. Pozez ta kantaz gelditu zen txorien ama.

* * *

Ez du esan bearrik Nafarroko izkera dela, Sakanan (Barranka'n) den, Arruazu deitutako erri txiki batekoa. Orduan jakin nuen aspal-diko ipuia zela, eta nik ez nuen sekula aitua.

Lau urte ez dituen aurraren agotik ain egoki esanak aitzean amets egin nuen *Euskera* gaztetzen asia izan balitz bezela, eta aurrari jarraiki nion:

—Guk ere badugu txori txiki bat eta axeriak kendu nai digu...

—Ze txori?

—Zuk dakizun euskera pollit ori.

—Eta axeria...?

—Gure artean erderaz bakarrik ari diren aurrak dira.

—Orduan Korito, Mary Jose, Milagritos... ta denak! Norbait erderaz asten badakit esango diot bai nik Errotariaren Txakurrak jango duela.

JOSE MARIA SATRUSTEGUI.